

POSTANOWIENIE

Dnia 2 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie oskarżonego T.K.

z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 160 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.,

na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 2 sierpnia 2023 r.,

wniosku pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego - XY od orzekania w sprawie o sygn. akt V KK 272/22,

- 1. pozostawia bez rozpoznania wniosek w części obejmującej zarzut braku niezawisłości sędziego;**
- 2. w pozostałym zakresie przekazuje wniosek Izbie Karnej Sądu Najwyższego.**

UZASADNIENIE

Pismem z 19 maja 2023 r. pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego M.T. (dalej: „wnioskodawca”) złożył ponowny wniosek o wyłączenie SSN - XY od rozpoznania sprawy toczącej się przed Sądem Najwyższym pod sygn. akt V KK 272/22. Wnioskodawca wskazał, że w sprawie występują okoliczności, które mogą wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego, w tym:

1. niezłożenie żądania określonego w art. 42 § 1 *in principio* k.p.k., mając wiedzę o wyłączeniu poprzednich referentów: SSN- XX oraz SSN- YY w oparciu o analogiczne przesłanki faktyczne;
2. rozpoznanie i nieuwzględnienie wniosku o wyłączenie SSN -YY, pomimo wydania przez skład pięciu sędziów Izby Karnej Sądu Najwyższego postanowienia z dnia 27 lutego 2023 r. w sprawie o sygn. akt [...],

stwierdzającego brak spełniania wymogów niezawisłości i bezstronności przez ww. sędziego.

Wśród innych powodów, mających świadczyć o braku bezstronności SSN - XY, wnioskodawca wskazał powołanie go na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3). Według wnioskodawcy, taka forma nominacji sędziego pozwala w aspekcie prawnym i instytucjonalnym na sformułowanie w stosunku do niego domniemania braku bezstronności.

Co więcej, wnioskodawca wskazał, że SSN- XY cieszy się ponadprzeciętną sympatią Prokuratora Generalnego [...], z którym ojciec wnioskodawcy – D.T. pozostaje w jawnym, intensywnym konflikcie o charakterze politycznym. Zdaniem wnioskodawcy, charakter przedmiotowego postępowania dotyczącego osoby pokrzywdzonego M.T. oraz wszelkie okoliczności związane z SSN- XY, w szczególności dotyczące powołania go na sędziego Sądu Najwyższego, mogą mieć wpływ na kierunek przyszłego rozstrzygnięcia i to na niekorzyść oskarżyciela posiłkowego, a w rezultacie naruszyć standard niezawisłości oraz bezstronności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1093, dalej jako: „uSN”), do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Ponadto, na podstawie art. 26 § 3 uSN ustawodawca przesądził, że wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 uSN, pozostawia się bez rozpoznania,

jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Na wstępie podkreślić należy, że powołane wyżej przepisy ustanawiają Sąd Najwyższy właściwym do rozpoznania wniosków o wyłączenie sędziego tylko co do zarzutów braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. W pozostałym zakresie zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy regulujące orzekanie w sprawach o wyłączenie sędziego w trybie właściwej dla danej sprawy procedury (cywilnej lub karnej).

Z uwagi na charakter powołanych we wniosku okoliczności należy na wstępie wskazać na relację zachodzącą pomiędzy instytucjami prawnymi uregulowanymi w art. 49 § 1 k.p.c., jak również w art. 41 § 1 k.p.k., oraz w art. 26 § 2 u.SN. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że dwa pierwsze z powołanych przepisów stanowią ogólną podstawę prawną wystąpienia przez stronę (lub samego sędziego) z wnioskiem (odpowiednio – żądaniem) o wyłączenie sędziego, natomiast przepis art. 26 § 2 u.SN powierza Sądowi Najwyższemu rozpoznanie takiego wniosku w sytuacji, w której obejmuje on zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Ponieważ jednak okoliczności wywołujących uzasadnione wątpliwości co do bezstronnego osądzenia danej sprawy w rozumieniu art. 49 k.p.c. lub art. 41 k.p.k. nie można całkowicie i w pełni utożsamiać z kategorią niezawisłości sędziowskiej, którą posługuje się art. 26 § 2 u.SN, stąd też ocena, czy dany wniosek o wyłączenie sędziego został złożony w trybie właściwym dla danej procedury – cywilnej lub karnej, tj. na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. lub art. 41 k.p.k., czy też w trybie art. 26 § 2 u.SN, musi się wiązać z ustaleniem, czy wniosek ten zawiera konkretny zarzut braku niezawisłości sędziowskiej. Chodzi tu przy tym o wykazanie istnienia takiej przeszkody odnoszącej się do sprawowanego urzędu, która wyłączałaby możliwość zachowania przez sędziego standardu orzekania w sposób niezawisły (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 kwietnia 2020 r., I NWW 2/20; z 3 czerwca 2020 r., I NWW 18/20; z 5 lipca 2023 r., I NWW 228/23).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmuje się, że wniosek o wyłączenie sędziego wchodzi w zakres przedmiotowy art. 26 § 2 u.SN pod warunkiem, że są w nim podnoszone argumenty dotyczące okoliczności

związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w ogólności, w tym brakiem niezależności sądu wobec organów pozasądowych, brakiem samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych, czy brakiem niezależności od wpływu czynników społecznych i politycznych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 3 czerwca 2020 r., I NWW 16/20; z 27 maja 2021 r., I NWW 41/21; z 5 lipca 2023 r., I NWW 228/23).

Pismo wnioskodawcy w części, w której odnosi się on do okoliczności rekomendowania SSN- XY przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną według przepisów ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, potraktować należy jako zawierające zarzut braku niezawisłości wnioskodawcy, co umożliwia uznanie go za środek prawny, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN. Przez brak niezawisłości rozumie się sytuację, w której sędzia pozostawałby zależny od różnorodnych wpływów i wskazówek ubocznych, ulegał wpływom w zakresie wydawanych postanowień oraz wyroków i innych czynności zmierzających do rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zwraca się również uwagę na takie okoliczności jak: stronnictwo w stosunku do uczestników postępowania, zależność od organów pozasądowych, brak samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych, zależność od wpływu czynników społecznych i politycznych, zwłaszcza partii politycznych (por. P. Wiliński, P. Karlik, w: L. Bosek, M. Safjan (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87-243*; Legalis 2016).

Przyjmuje się, że przy formułowaniu zarzutu, o którym mowa w przepisie art. 26 § 2 u.SN, konieczne jest konkretne wskazanie, z jakiego powodu w danej sprawie naruszona została niezależność sądu lub niezawisłość sędziego. Podmiot podnoszący taki zarzut powinien przywołać sytuację, zdarzenia czy zachowania, które świadczą o zaistnieniu takich okoliczności i przynajmniej je uprawdopodobnić. Niewystarczające będzie samo stwierdzenie, że sędzia nie spełnia warunków niezawisłości lub zachodzą co do tego wątpliwości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zaznacza się, że wobec treści art. 26 § 3 u.SN, który reguluje skutki procesowe złożenia wniosku dotyczącego wyłączenia sędziego obejmującego ustalenie lub ocenę zgodności z prawem

powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, do rozpoznania merytorycznego przez Sąd Najwyższy kwalifikują się tylko takie wnioski o wyłączenie sędziego, w których podnoszony jest zarzut braku niezawisłości sędziego, a zatem inny niż związany z kwestionowaniem statusu sędziego lub jego *votum*. Kwestionowanie statusu sędziego lub jego *votum* jest tymczasem niedopuszczalne. Taka interpretacja art. 26 § 3 u.SN gwarantuje nienaruszalność istoty instytucji wyłączenia sędziego, która zaliczana jest do gwarancji procesowych niezawisłości sędziego, a tym samym przeciwdziała nadużywaniu instytucji wyłączenia sędziego i wykorzystywaniu jej w taki sposób, który w istocie może prowadzić do naruszenia tych gwarancji czy wręcz jako instrumentu paraliżu wymiaru sprawiedliwości. Konsekwencją złożenia takiego wniosku jest pozostawienie go bez rozpoznania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 3 czerwca 2020 r., I NWW 16/20; z 5 lipca 2023 r., I NWW 228/23).

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie rozstrzygał niejednokrotnie podniesioną we wniosku kwestię, czy zarzut powołania do orzekania sędziego przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., spełnia dyspozycję przepisu art. 26 § 3 u.SN. W kontekście tym badano zwłaszcza zarzuty nawiązujące do treści tezy 2 uchwały połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA-I-4110-1/20). Zgodnie z nią „[n]ienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Sąd Najwyższy nie może podzielić argumentacji zawartej w powołanej uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz

Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., bowiem wyrokiem z 20 kwietnia 2020 r. (U 2/20) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że jest ona niezgodna z: a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30, ze zm.), c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284, ze zm.). Skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. jest utrata – z dniem jego ogłoszenia (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP) – mocy obowiązującej „norm prawnych, których treść pomieściła uchwała mająca moc zasady prawnej” (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 października 2010 r., K 10/08). Sąd Najwyższy dostrzega również konsekwencje wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 25 marca 2019 r. (K 12/18), na mocy którego przepisy odnoszące się do sposobu powoływania sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa (art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, Dz.U. 2018, poz. 389, ze zm.) zostały uznane za zgodne z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w zw. z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 186 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ust. 1 Konstytucji), co oznacza, iż jest nimi związany także Sąd Najwyższy.

W tym kontekście podzielić należy pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2020 r. (I NWW 7/20), zgodnie z którym podstawą do pozostawienia wniosku bez rozpoznania, w oparciu o przepis art. 26 § 3 uSN, będzie sytuacja, w której wniosek nie spełnia warunków konstrukcyjnych lub ma charakter abstrakcyjny – tj. nie odnosi się do konkretnej sprawy lub dotyczy kwestionowania samego statusu sędziego.

Należy podkreślić, że przeprowadzona wykładnia art. 26 § 2 i 3 uSN jest spójna ze wskazaniami zawartymi w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. Interpretacja

tych przepisów powinna bowiem uwzględniać, z jednej strony, zasadę braku drogi sądowej do kontroli powołania sędziego w polskim porządku prawnym, a z drugiej strony – konieczność zapewnienia skutecznej ochrony strony w konkretnym postępowaniu do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd. Wykładnia powołanych przepisów dopuszcza możliwość kontroli tego czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W świetle powołanego wyroku TSUE z 19 listopada 2019 r. do naruszenia takiego standardu niezawisłości i bezstronności może dochodzić, jeżeli osoba została powołana na stanowisko sędziego na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., a przy tym zachodzą dodatkowe okoliczności, które świadczą o naruszeniu wskazanych standardów niezawisłości i bezstronności w konkretnej sprawie i w jej konkretnych okolicznościach. W takiej sytuacji mogą wystąpić podstawy do rozstrzygnięcia merytorycznego wniosku w zakresie art. 26 § 2 u.SN, czego skutkiem może być wyłączenie konkretnego sędziego od rozpoznawania konkretnej sprawy. Jeżeli natomiast wniosek kwestionuje sam fakt bycia sędzią, zgodność z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, ma charakter abstrakcyjny, nie podając okoliczności faktycznych czy też uprawdopodobnienia zawartych w nim twierdzeń, mogących świadczyć o braku niezawisłości sędziego – musi zostać pozostawiony bez rozpoznania jako nie spełniający konstytucyjnych warunków wniosku o wyłączenie sędziego.

Dla rozstrzygnięcia niniejszego wniosku kluczowe jest to, że wnioskodawca nie przytoczył przekonujących argumentów, które odnosiłyby się do SSN-XY, jego kompetencji, dotychczasowego postępowania w zakresie pełnionych obowiązków, udowodnionych powiązań sugerujących zależność od innych podmiotów, itp. Przytoczone przez wnioskodawcę okoliczności, związane z przebiegiem kariery SSN-XY, nie stanowią przesłanki świadczącej o braku jego niezawisłości i niezależności w kontekście art. 26 § 2 i 3 u.SN. Za przesłankę taką

nie może być uznane jego dotychczasowe orzecznictwo, związane z brakiem wyłączenia SSN -YY. Orzeczenia wydane przez sędziego pozostają bowiem niezależne od innych rozstrzygnięć zapadających w Sądzie Najwyższym i korzystają w ochrony konstytucyjnej, nawet jeżeli wiąże się to z brakiem jednolitości wcześniejszego orzecznictwa. Podobnie, nie świadczą o braku niezawisłości i niezależności takie okoliczności jak działalność ekspercka w postaci powołania na członka zespołu ds. reformy kodeksu karnego przez Ministra Sprawiedliwości. Korzystanie z ponadprzeciętnej wiedzy i doświadczenia przedstawicieli nauki i praktyki w trakcie prac kodyfikacyjnych i legislacyjnych było i jest powszechną praktyką, która powinna być traktowana jako wyraz służby publicznej, niekolidującej ze statusem sędziego. Dość wspomnieć, że z ogólnie dostępnych informacji wynika, że w minionych latach członkami Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego kadencji 2013-2017, powołanymi do jej składu przez przedstawicieli władzy wykonawczej (Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Sprawiedliwości) byli zarówno ówczesiście pełniący urząd sędziów Sądu Najwyższego (SSN -W.W, SSN- T.G., SSN- M.L., SSN- S.Z.), jak również osoby, które w późniejszym czasie uzyskały nominację do Sadu Najwyższego (SSN- M.W., SSN -P.W.) – zob. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego>.

W konsekwencji, brak powołania przez wnioskodawcę informacji mogących potwierdzać wystąpienie realnych, dodatkowych okoliczności, świadczących o naruszeniu przez SSN- XY wskazanych standardów niezawisłości i niezależności w niniejszej sprawie, spowodował konieczność – na podstawie art. 26 § 3 u.SN – pozostawienia w tej części wniosku bez rozpoznania.

Niezależnie od zarzutów, związanych z okolicznościami powołania SSN -XY na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, we wniosku o jego wyłączenie zawarto zarzuty związane z jego domniemanym powiązaniem z Ministrem Sprawiedliwości – pozostającym w politycznym konflikcie z ojcem wnioskodawcy. Okoliczności mające dowodzić istnienia takich osobowych relacji nie mieszczą się jednak w zakresie zarzutów, których dotyczy wniosek z art. 26 § 2 u.SN, lecz powinny być weryfikowane w ramach ogólnych norm procedury karnej, tj. art. 41 k.p.k. i nast. Z tego względu zasadne było przekazanie wniosku w tej części Izbie Karnej – jako właściwej do jego rozpoznania.

[as]

Z.G.